

Τέλος, άλλο ένα επεισόδιο ήρθε να ανάψει τα αίματα, και ζητώ την άδεια να το διηγηθώ.

Αρκετές μέρες πριν, ο παπά-Πράσινος ήταν, αντίθετα απ' ότι συνήθιζε, σιωπηλός, σκυθρωπός και μελαγχολικός. Τραβούσε τη γκριζα του γενειάδα. Δεν έτρωγε σχεδόν καθόλου πια και, μόλις έδινε το φλασκί του με τη ρακή στην παρέα, το ξανάβαζε στην τσέπη χωρίς να το αγγίξει. Δε διηγόταν πια ιστορίες για τις καλόγριες της Νάξου. Προσπαθούσα να τον διασκεδάσω διαβάζοντάς του επιγραφές και δίνοντάς του σαντορινιό κρασί. Δεν είχε πια το κέφι του, όπως λένε οι Τούρκοι, η θλίψη του ήταν μαύρη και αθεράπευτη. Ένα βράδυ αποφάσισα να μάθω το λόγο αυτού του αινίγματος, και ρώτησα τον παπά:

- Παπά-Δημητράκη, τι έχεις;
- Δεν έχω τίποτα. Τι θέλεις να έχω;
- Παπά-Δημητράκη, τι έχεις;
- Τίποτα δεν έχω. Πονάει λίγο το κεφάλι μου.
- Παπά-Δημητράκη, κάτι άλλο έχεις.
- Μα την Παναγία, τι νομίζει λοιπόν η αφεντιά σου;
- Δεν ξέρω, αλλά κάτι συνέβη.
- Ε, λοιπόν, κύριε, θα σου πω τι με στενοχωρεί. Αλλά μην το πεις στον έφορο.

- Γιατί δε θέλεις να το πω στον έφορο;

Χωρίς να απαντήσει, ο παπά-Πράσιнос με οδήγησε σε ένα χωράφι πλάι στη θάλασσα, μακριά από τα τελευταία σπίτια του χωριού. Το φωτεινό φεγγάρι έλουζε τα ήσυχα νερά που έσκαγαν απαλά στα βράχια.

- Κύριε, ξαναείπε ο παπάς, η καρδιά μου πονάει για κάτι που συνέβη εκεί πάνω, στην Αρκεσίνη.

- Τι συνέβη λοιπόν;

- Ξέρεις εσύ, τη μέρα που οι εργάτες έσκαβαν στην ακρόπολη, είχες βάλει πέντε άντρες πλάι στην εκκλησία, σε ένα χωραφάκι. Και, εκείνη τη μέρα, σου έδειξα ένα βυζαντινό νόμισμα που βρήκαν μέσα στο χώμα.

- Ναι, αλλά τι θέλεις να πεις μ' αυτό;

- Να, βλέπεις, κύριε, δε βρήκαν μόνο ένα βυζαντινό νόμισμα. Βρήκαν περισσότερα.

- Και πού είναι λοιπόν;

- Θα δεις.

Και, μ' αυτά τα λόγια, άνοιξε το χοντρό μπλε ράσο του και έβγαλε από ένα δερμάτινο σακουλάκι που είχε στο στήθος του ένα όστρακο σκεπασμένο με γκριζο χρώμα. Έξυσε το εσωτερικό του οστράκου με το νύχι του και έπεσε ένα χρυσό νόμισμα, ύστερα δύο, ύστερα καμιά δεκαριά. Τα όμορφα χρυσά νομίσματα κουδούνιζαν στην παλάμη του και άστραφταν στο φως του φεγγαριού, και έβλεπες ότι στο βάθος του κοχυλιού υπήρχαν πολλά ακόμα, κολλημένα μεταξύ τους. Ο παπάς έτριβε με τον αντίχειρα το φινό μέταλλο, κάνοντάς το να λάμπει και μου έδειχνε, ανάγλυφα χαραγμένο, το πρόσωπο ενός βυζαντινού αυτοκράτορα με μεγάλα μάτια, μυτερό σαγόνι και ψηλό στέμμα, στολισμένο με μαργαριτάρια. Όταν δύο άντρες μιλούν ολομόναχοι μέσα στη νύχτα, στο φως του φεγγαριού, κοιτάζοντας χρυσά νομίσματα, ο διάβολος πάντα παραμονεύει εκεί κοντά. Σκέφτηκα χωρίς να το θέλω, πως ένα από τα φλουριά θα έδειχνε πολύ όμορφο καρφίτσωμένο σε μια γραβάτα. Αλλά έδιωξα μακριά τη σατανική αυτή σκέψη και είπα αυστηρά:

- Εξήγησέ μου, παπά, γιατί δε μου είπες νωρίτερα γι' αυτή την ανακάλυψη και πως βρίσκονται τα νομίσματα στα χέρια σου;

Θα σου εξηγήσω, κύριε. Όταν οι πέντε άντρες που είχες πλάι στο εκκλησάκι βρήκαν τα χρυσά νομίσματα, ήσουν από την άλλη μεριά του βράχου και διάβαζες μια επιγραφή, καθώς μου είχες εμπιστοσύνη, μου είχες ζητήσει να κοιτάζω εγώ. Ο έφορος διάβαζε εφημερίδα. Είμαι λοιπόν ο μοναδικός μάρτυρας αυτής της ανακάλυψης. Ξαφνικά, οι άντρες θύμωσαν και μου είπαν πως, αν σου έλεγα οτιδήποτε, θα με χτυπούσαν. Θέλουν να μοιραστούν το θησαυρό.

Σούφρωσα τα φρύδια μου, μάζεψα στη μνήμη μου τις πιο βαριές εκφράσεις που μπορούσε να μου παράσχει η ρωμαϊκή γλώσσα, η οποία επιδοκιμάζει αρκετά εύκολα τη δίκαιη αγανάκτηση και είπα:

- Άκου παπά! Δεν ακολούθησες, στην πράξη αυτή, τους κανόνες του σωστού και του δίκαιου. Αν σε είχε απασχολήσει καθόλου η διαφορά του καλού από το κακό, έπρεπε να μου είχες φέρει τα χρυσά αυτά νομίσματα, γιατί εγώ είμαι ο αρχηγός, δεν είσαι εσύ που δίνεις μισθό στους εργάτες και, όποτε θέλω, μπορώ να σε στείλω πίσω στο σπίτι σου. Παρουσία του εφόρου, θα μπορούσα, με τις ειδικές γνώσεις που μου έδωσε η μοίρα, να έχω γράψει ποια χρονιά κόπηκαν τα νομίσματα, το όνομα του αυτοκράτορα του οποίου βλέπεις την

εικόνα, τι σημαίνουν οι λέξεις που βλέπεις γραμμένες από την άλλη μεριά, με δυο λόγια θα είχα προσπαθήσει να μάθω τι μπορεί να μας πληροφορήσει για τις γενιές που δεν υπάρχουν πια ο θησαυρός αυτός, θαμμένος εδώ από κάποιον άνθρωπο που πέθανε πριν πολλά χρόνια. Γιατί οι άνθρωποι του έθνους μου αγαπούν τα παλιά νομίσματα, όχι για το κίτρινο μέταλλο από το οποίο είναι φτιαγμένα, αλλά για τη γνώση, που είναι πολυτιμότερη απ' όλα τα πλούτη του Κροίσου. Και ύστερα, θα παρέδιδα μπροστά σου το θησαυρό στον έφορο, να τον κάνει ό,τι θέλει, μάλλον θα τον έδινε σε εκείνους που φυλάγουν το Νομισματικό Μουσείο της Αθήνας, όπως το θέλουν οι νόμοι της χώρας όπου γεννήθηκες, Κατάλαβες, και το βρίσκεις δίκαιο αυτό;

- Μα την Παναγία, ω ξένε, ό,τι λες είναι σωστό.
- Αντί να το κάνεις αυτό, κράτησες στην κατοχή σου για πολλές ημέρες κάτι που δεν σου ανήκε. Δεν μου επιτρέπεται να σ' αφήσω, όπως θέλεις, να μοιραστείς τα νομίσματα με τους ανθρώπους που τα βρήκαν. Αλλά, από την άλλη, δεν μπορώ να δεχτώ μια τέτοια παρακαταθήκη για να την παραδώσω στο έφορο, γιατί αυτοί που ξέρουν το μυστικό δε θα δίσταζαν να πουν πως συνεννοηθήκαμε μεταξύ μας και πως καθ' οδόν κάποια από αυτά τα χρυσά νομίσματα έμειναν στα χέρια μας.
- Ναι, μιλάς πολύ λογικά.
- Θα μπορούσα να σε καταγγείλω και να πας φυλακή, αλλά δεν είμαι αστυνόμος και εξάλλου μας ενώνουν δεσμοί φιλίας. Μόνο υποσχέσου μου πως αύριο θα παρακαλέσεις τον έφορο να έρθει στο σπίτι σου και, αφού διώξεις τα παιδιά και τη γυναίκα σου, θα του δώσεις ό,τι μου έδειξες. Θα είμαι εκεί και θα δω αν κρατάς το λόγο σου. Θα μετρήσεις μπροστά μου τα νομίσματα, που έχουν ήδη βγει από το κοχύλι και θα αφήσεις τα υπόλοιπα στο χωμάτινο κάλυμμά τους. Τώρα ας γυρίσουμε, γιατί οι συζητήσεις αργά τη νύχτα, στα σκοτεινά, γεννούν στα χείλη των ανθρώπων κακόβουλα λόγια.

Πήγα αμέσως να κοιμηθώ, λίγο κουρασμένος από τον πλατωνικό αυτό διάλογο, σκεφτόμουν την παραξενιά της τύχης, που επέτρεπε σε έναν κοινό αμαρτωλό της Δύσης να κάνει μάθημα ηθικής σε έναν άγιο άνθρωπο της Ανατολής.

Την επομένη ο παπάς μας φώναξε στο δωμάτιό του, τον έφορο κι εμένα, δήθεν για να μας δώσει δροσερό νερό, ύστερα, παίρνοντας απότομα σοβαρό ύφος, έβγαλε το όστρακό του από το δερμάτινο σακούλι του. άρχισε να εξηγεί μπροστά στον έφορο, που δεν έδειξε να εκπλήσσεται και πολύ, ότι είχαν κάνει αυτή την ανακάλυψη στην ακρόπολη της Αρκεσίνης και δικαιολόγησε την καθυστέρησή του με το φόβο που του προκάλεσαν οι απειλές των εργατών. Έτσι όλα τακτοποιήθηκαν κατ' ευχήν, γλιτώνοντας το φτωχό ανθρωπάκο από τις ενοχλήσεις που μπορούσε να του προκαλέσει η ανήσυχη συνείδηση του, και οι βιτρίνες του μουσείου της Αθήνας αποκτούσαν τον κατά τα άλλα μικρής αξίας θησαυρό, τον οποίο δικαιούνταν.

Καταχαρούμενος ο παπά-Πράσιнос σκόρπισε στο τραπέζι τα νομίσματα που βρίσκονταν

στο βάθος του οστράκου, τα τρίψαμε για να λάμψουν και η οδοντόβουρτσα μου βοήθησε στη διαδικασία αυτή. Αφού τα εξέτασε και τα θαύμασε, ο έφορος τα μέτρησε: ήταν εξήντα... Θυμήθηκα ότι, την παραμονή το βράδυ, ο παπάς μου έδειξε οκτώ νομίσματα, που είχε βγάλει από το όστρακο, μαζί με τα εξήντα καινούρια, που μόλις είχαμε βγάλει, έπρεπε να έχουμε, σύμφωνα με τους κανόνες της αριθμητικής, εξήντα οχτώ. Στο δρόμο, καθώς ο έφορος κατέβαινε στην ακτή προσπαθώντας να ελέγξει ένα γέρικο μουλάρι, πήρα τον παπά παράμερα και του είπα:

- Ο λογαριασμός δεν είναι σωστός.
- Το ξέρω, κύριε, κράτησα κάμποσα...

Και πρόσθεσε, με το κεφάλι χαμηλωμένο:

- Ήθελα να σου δώσω μερικά, όπως και στον έφορο.

Ίσως ήταν αλήθεια, Ο παπάς αυτός είναι ένας από τους τιμιότερους ανθρώπους που έχω γνωρίσει στις Κυκλάδες. Αλλά θύμωσα πάρα πολύ. Του είπα πως ήταν προσβολή για μας τους Γάλλους, να μας δίνουν τέτοια μπαξίσια, πως στο κάτω κάτω όλη αυτή η ιστορία με είχε κουράσει και δεν ήθελα να ξανακούσω να μιλάνε γι' αυτά τα βυζαντινά νομίσματα. Ξέσπασα το θυμό μου στο μουλάρι μου, χτυπώντας το με μπαστούνιές και έτρεξα καλπάζοντας στον έφορο που πήγαινε αργά, στρέφοντας το κεφάλι προς εμάς, ανήσυχος που μας έβλεπε να μιλάμε τόση ώρα μακριά του.

Λίγες μέρες αργότερα, ο παπάς, βασανισμένος από το φόβο και τις τύψεις, πήγε τον Παναγιώτη σε ένα χωράφι και του έδωσε τα νομίσματα που είχε κρατήσει. Και, μια και ο έφορος τίου διαμαρτυρήθηκε που είχε δράσει με τόσο μυστήριο:

- Γιε μου, απάντησε ο άξιος ιερέας, καθόλου δεν έδρασα με μυστήριο, αφού ο κύριος Γάλλος *ήξερε ότι είχαμε βρει αυτό το θησαυρό*.

Από τότε κατάλαβα πως ο έφορος, που με μισούσε, σκέφτηκε να με παρουσιάσει για άνθρωπο επικίνδυνο, ικανό να διαφθείρει την αρετή των ελλήνων παπάδων. Τα σκοτεινά του σχέδια απέτυχαν.

Δεν κράτησα κακία στον παπά-Δημήτρη Πράσινο. Μου έδωσε την ευλογία του την ώρα που έφευγα από το νησί. Του χρωστάω ευγνωμοσύνη, γιατί όλες οι συγκυρίες της ζωής μας πρέπει να συντελούν στην πνευματική πρόοδο, και η περιπέτεια αυτή με έκανε να καταλάβω γιατί οι σταυροφόροι του 1204, εχέφρονες και νομοταγείς, δεν μπόρεσαν ποτέ να συνεννοηθούν με τους εικονολάτρες Βυζαντινούς. Οι δύο αυτές ράτσες, το ίδιο πνευματώδεις, που μοιάζουν σε τόσα σημεία, χωρίζονται από ορισμένες διαφορές που δύσκολα θα εξαλειφθούν. Πάντα θα έχουν μια τάση να ενωθούν. Αλλά πάντα κακολογούν λιγάκι η μία την άλλη. *Το χρονικό του Μορέως*, στο οποίο οι συμπατριώτες του Βιλλαρδουίνου, πρίγκιπα της Αχαΐας, διαμαρτύρονταν για την υπερβολική ευστροφία του πανέξυπνου λαού που είχαν κατακτήσει, είναι ο κάπως χοντροκομμένος και αδέξιος πρόλογος της

Σύγχρονης Ελλάδας του

Edmond About.